

ОСВІТА ТА ПЕДАГОГІКА

УДК 378.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ольга Дущенко

кандидат педагогічних наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ORCID iD 0000-0002-7934-0299

Наразі суспільству необхідні фахівці, здатні до самостійного виконання професійних обов'язків, самостійного прийняття рішень, здатності запропонувати нові ідеї та реалізувати їх. Тому у закладах вищої освіти необхідним є формування самостійності у студентів, яку можна досягти безпосередньо під час виконання завдань самостійної роботи.

У статті проаналізовано поняття «самостійність», «самостійна робота». Запропоновано таке визначено поняття «самостійність» як якість людини до прийняття рішень без будь-якого впливу та виконання цих рішень, а поняття «самостійна робота» визначено як діяльність студентів, спрямовану на реалізацію поставлених завдань (як викладачем, так і самими студентами) із особистим творчим підходом, така діяльність вимагає активізації знань, умінь, навичок і всіх якостей майбутніх фахівців.

Описано існуючі варіанти організації самостійної роботи студентів. Виділено авторський підхід організації самостійної роботи студентів. Наведено існуючі види самостійної роботи майбутніх фахівців. Запропоновано приклади завдань самостійної роботи для майбутніх учителів інформатики.

Ключові слова. *Самостійність, самостійна робота, організація самостійної роботи студентів, види самостійної роботи, приклади самостійної роботи майбутніх учителів інформатики.*

Постановка проблеми. В умовах розвитку сучасного суспільства здатність самостійно поповнювати знання, формувати вміння і навички є важливою. Адже саме самостійна робота забезпечує формування творчої особистості. Тому самостійній роботі у закладах вищої освіти відводиться значна частина часу від усього освітнього процесу. Відповідно проблема організації самостійної роботи студентів залишається актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання самостійної роботи студентів знаходиться в полі зору вчених, зокрема А. В. Бугра [1] вивчає психолого-педагогічні особливості самостійної навчальної діяльності студентів у процесі вивчення математичних дисциплін, Н. І. Головка [2] розглядає самостійну роботу як складову освітнього процесу у вищій школі, І. В. Гордієнко [5] аналізує творчу самостійність майбутніх учителів математики, О. В. Малихін [7] вивчає управління й самоуправління організацією самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів, І. А. Шайдур [12] досліджує організацію самостійної роботи студентів педагогічних університетів на основі індивідуально орієнтованого підходу, О. Л. Шумський [14] розглядає шляхи активізації самостійної роботи студентів, С. М. Яшанов [15] досліджує формування у майбутніх учителів умінь і навичок самостійної навчальної роботи у процесі використання нових інформаційних технологій та ін. Незважаючи на увагу вчених до цієї

проблеми, недостатньо наведено прикладів самостійної роботи студентів.

Мета статті – проаналізувати поняття «самостійність», «самостійна робота», виділити етапи організації самостійної роботи, навести приклади завдань для самостійної роботи майбутніх учителів інформатики.

Виклад основного матеріалу. Спочатку розглянемо поняття «самостійність» і «самостійна робота». Так, у словникових джерелах «самостійність» тлумачиться як «одна з провідних якостей людини, її незалежність у прийнятті рішень, уміння ставити перед собою певні завдання і самій знаходити шляхи їх виконання, брати на себе відповідальність» [10, с. 268]; «одна з властивостей особистості» [4, с. 297]; «узагальнена властивість особистості, що проявляється в ініціативності, критичності, адекватній самооцінці й почутті особистої відповідальності за свою діяльність і поведінку» [13, с. 449].

У свою чергу, психологи так визначають «самостійність»: «здатність людини приймати рішення і виконувати намічену дію, не піддаючись чужому впливу» [3, с. 117] (Ф. Н. Гоноболін); «здійснення людиною будь-якої діяльності без сторонньої допомоги» [6, с. 218] (Є. П. Ільїн); а під «ефективною самостійністю» розуміють «уміння без систематичного контролю, допомоги та стимуляції з боку вчителя самостійно працювати на уроці, удома, у бібліотеці, уміння організувати окремі форми роботи і всю навчальну діяльність у цілому» [11, с. 214] (Л. М. Фрідман, І. Ю. Кулагіна). Отже, «самостійність» визначають як якість, властивість, здатність, уміння до виконання діяльності без допомоги. Ми будемо розуміти «самостійність» як якість людини до прийняття рішення без будь-якого впливу та виконання цих рішень.

Так як способом формування самостійності є самостійна робота [12, с. 7], розглянемо думки вчених про самостійну роботу. Так, І. В. Гордієнко вважає, що «самостійна і творча діяльність включають у себе самостійність і творчість, як якості особистості, які характеризуються з однієї сторони – змістом знань, умінь, навичок, якими володіє особистість, а з другої – ставленням особистості до процесу діяльності та кінцевого результату» [5, с. 101]. Учена тлумачить «творчу самостійність» як «здатність особистості до концентрації творчих зусиль у плануванні, цілеспрямованості, регулюванні і рефлексії власної діяльності в умовах креативності і відповідальності за свої дії та поступки», «універсальна динамічна інтегрована якість особистості, яка є результатом творчої діяльності, визначає здатність особистості до самореалізації» [5, с. 102]. Творча самостійність учителя математики, на думку І. В. Гордієнко, «інтегрує в собі важливі характеристики професійної компетентності: активність, ініціативність, здатність складати та реалізовувати плани та проекти, діяти у стандартних і нестандартних ситуаціях» [5, с. 104].

На думку вчених (З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.), самостійна робота – «інтегративна якість особистості, що полягає у здатності та потребі приймати й реалізовувати рішення з власної ініціативи і нести за них відповідальність» [8, с. 158]. Учені виділяють такі види самостійної роботи у закладах вищої освіти: пошук та вивчення додаткової літератури; конспектування, складання планів, тез; кодування інформації (складання схем, таблиць, графіків); написання рефератів, доповідей, оглядів, звітів; виступ з повідомленнями на семінарських заняттях; виконання вправ, розв'язування задач; виконання письмових контрольних, лабораторних робіт; виконання завдань за допомогою комп'ютерів [8, с. 159].

І. А. Шайдур визначає «самостійну роботу» як «засіб закріплення та тренування, вироблення вмінь та навичок»; «спосіб розвитку творчих здібностей та професійного мислення»; «спосіб формування самостійності та активності особистості, її репродуктивних і творчих здібностей, уміння орієнтуватися в теорії та практичних ситуаціях, ставити й самостійно вирішувати теоретичні і практичні завдання» [12, с. 7]; «спеціально організована діяльність студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, спрямована на самостійне виконання навчальних завдань різних рівнів складності як на аудиторних

заняттях, так і в позааудиторний час» [12, с. 8].

Н. І. Головка також тлумачить «самостійну роботу» як діяльність студентів, але «яка полягає в самостійному визначенні мети, завдань, засобів їх досягнення на основі пізнавальних потреб та інтересів; виборі власного пізнавального шляху, спрямованого на створення творчого освітнього продукту; аналізі результату» [2, с. 19]; «особистісну якість майбутнього спеціаліста» [2, с. 21]; «творчу діяльність студента під управлінням викладача» [2, с. 21].

На думку О. Л. Шумського, «самостійна робота студентів» це «спрямована, організаційно та методично спланована пізнавальна діяльність, яка реалізується для досягнення конкретного результату без прямої допомоги викладача»; «сукупність усієї самостійної діяльності студентів як у навчальній аудиторії, так і поза нею, у контакті з викладачем та за його відсутності» [14, с. 181]. А вчений О. В. Малихін визначає самостійну роботу як «засіб організації пізнавальної діяльності» [7, с. 34]. Отже, спільним у думках учених щодо визначення поняття «самостійна робота» є визначення цього поняття як діяльності студентів, спрямованої на самостійне виконання завдань на аудиторних і позааудиторних заняттях. Ми будемо розуміти «самостійну роботу» як діяльність студентів, спрямовану на реалізацію поставлених завдань (як викладачем, так і самими студентами) із особистим творчим підходом, така діяльність вимагає активізації знань, умінь, навичок і всіх якостей майбутніх фахівців.

Для самостійності характерними є такі фактори, як сукупність засобів (знань, умінь і навичок, якими володіє особистість) і ставлення особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язки з іншими людьми, які складаються в процесі діяльності [4, с. 297].

Внутрішньою передумовою самостійної роботи є рівень пізнавальної активності і самостійності [9, с. 147]. На думку вчених (Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко) [9], пізнавальна активність характеризується стійким інтересом, увагою до навчального матеріалу, спрямованістю на подолання труднощів при засвоєнні матеріалу, виконання мисленнєвих операцій (аналіз, синтез, порівняння тощо) для розуміння навчального матеріалу [9, с. 147]. При цьому психологи виділяють такі рівні пізнавальної активності: відтворююча (прагнення запам'ятати, відтворити, застосувати за зразком, при цьому відсутнє бажання до поглиблення знань), інтерпретуюча (прагнення до усвідомлення, пов'язування із раніше засвоєним, застосування знань у нових умовах, намагання вирішити труднощі), творча (прагнення до пошуку нового, наполегливість при досягненні мети) [9, с. 147-148].

Навчальна самостійність виявляється в уміннях систематизувати, планувати, контролювати, регулювати навчально-професійну діяльність, пізнавально-розумові дії як з допомогою викладача, так і без цієї допомоги [9, с. 148]. Існують такі рівні самостійної роботи: перший (копіювання дій за зразком, ідентифікація об'єктів і явищ, реалізована шляхом порівняння з відомими зразками), другий (репродуктивна діяльність: сприйняття інформації, розпочинається узагальнення прийомів і методів пізнавальної діяльності, розв'язування складніших задач), третій (продуктивна діяльність: застосування знань для розв'язування задач, що виходять за межі відомих зразків, рівень ґрунтується на індуктивних і дедуктивних висновках, узагальненнях), четвертий (самостійна творча діяльність: застосування знань при розв'язуванні задач у нових ситуаціях) [9, с. 148].

Самостійній роботі студентів у закладах вищої освіти відводиться найбільша кількість годин (60% від усієї кількості годин навчальної дисципліни). Відповідно саме завдяки самостійній роботі студенти можуть продовжувати поглиблення отриманих знань та формування вмій і навичок, отриманих під час лекційних, практичних, лабораторних занять тощо. Самостійна робота може бути як на аудиторних, так і позааудиторних заняттях.

Психологи (Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко) [9, с. 147] надають такі поради студентам щодо самостійної пізнавальної діяльності: у тексті бачити суттєву і допоміжну інформацію,

шукати внутрішні зв'язки в інформації при аналізі тексту, порівнювати нову інформацію із раніше відомою, мати мету, яку необхідно досягнути при опрацюванні тексту.

На думку Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко, для розвитку самостійності студентів слід формувати такі вміння: «усвідомлювати і внутрішньо приймати цілі та завдання самостійної роботи; визначати, систематизувати і встановлювати послідовність виконання завдань; визначати і планувати послідовність дій (методів і засобів), необхідних для виконання завдань; організувати свою роботу, мобілізувати наявні ресурси для розв'язування поставленого завдання; самостійно контролювати свої дії, узгоджуючи їх з метою; якщо є потреба, то коригувати, уточнювати й регулювати; оцінити результати своєї самостійної роботи та визначити її подальші перспективи; налагодити зв'язок із викладачем для презентації досягнутих результатів і отримання консультації» [9, с. 148-149].

Л. М. Фрідман, І. Ю. Кулагіна підкреслюють, що «розвиток самостійності є не що інше, як перехід від системи зовнішнього управління до самоуправління» [11, с. 215].

Важливим є організація самостійної роботи. Наприклад, Н. І. Головка, визначає «організацію самостійної діяльності студентів» як «дії викладачів, спрямовані на створення дидактичних умов, необхідних для своєчасного й успішного виконання роботи» [2, с. 21]. Така організація «забезпечує активне керівництво процесом виконання завдань, можливість стимулювати організацію при підготовці до роботи і в процесі її виконання» [2, с. 21]. За словами І. А. Шайдур, метою організації самостійної роботи студентів є «її спрямування на виконання соціального замовлення, тобто у формуванні у студентів уміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у потоці наукової інформації» [12, с. 8]. Учена пропонує організувати самостійну роботу студентів на основі індивідуально орієнтованого підходу, який представляє собою «сукупність способів і прийомів взаємозумовлених дій викладача і студентів на всіх етапах здійснення самостійної роботи» [12, с. 9]. А реалізація такого підходу, на думку авторки, базується на знанні індивідуально-типологічних особливостей студентів, посиленні особистісної основи навчання [12, с. 9].

На думку О. Л. Шумського [14, с. 182], організація самостійної роботи складається з розробки плану і завдань самостійної роботи з навчальної дисципліни, проведення консультацій з виконання завдань, контроль виконання завдань студентами і результатів самостійної роботи.

Проаналізувавши наукові праці, пропонуємо таку послідовність організації самостійної роботи студентів: вибір видів самостійної роботи, розробка завдань до кожного виду роботи, планування самостійної роботи (розподіл часу на кожний вид роботи студентів із зазначенням у робочій програмі навчальної дисципліни), ознайомлення студентів із завданнями і методичними рекомендаціями до виконання самостійної роботи, термінами складання виконаних завдань самостійної роботи, поточний контроль (перевірка ходу виконання завдань), проведення консультацій щодо виконання самостійної роботи для вирішення труднощів, які виникають у студентів, підсумковий контроль (перевірка результатів виконаних завдань самостійної роботи).

Ми погоджуємось з ученим С. М. Яшановим [15, с. 12], який підкреслює про необхідність використання нових інформаційних технологій (універсальні інформаційні технології; комп'ютерні засоби телекомунікацій; навчальні і контролюючі програми; комп'ютерні підручники; мультимедійні програмні продукти; інструментальні авторські системи програмування) для реалізації завдань самостійної роботи.

Доречною є думка А. В. Бугри, що самостійна робота має бінарний зміст при вивченні, наприклад, математики, у вищій школі: оволодіння знаннями і вміннями, їх розвиток відбувається у взаємозв'язку із засвоєнням засад навчальної діяльності (теоретичної і практичної); методи навчання мають подвійну спрямованість: під час самостійної роботи відбувається підвищення якості знань і оволодіння методами цілепокладання діяльності (її планування, реалізація планів на основі постійного самоаналізу, самоконтролю, самокорекції дій, що є підґрунтям самостійної навчальної

діяльності), засвоюючи знання [1, с. 277-278].

Отже, вважаємо, що самостійна робота студентів може бути такою: опрацювання лекційного матеріалу (опрацювання конспекту лекції, розширення конспекту за рахунок знайденої літератури, оформлення відповідей на питання); підготовка до практичних занять (повторення лекційного матеріалу, виконання завдань, результати яких необхідні для виконання практичних занять, наприклад, провести опитування з певної теми для побудови діаграм на основі вже отриманих даних на занятті); опрацювання тем, винесених на самостійну підготовку (підготовка відповідей на певну тему); написання реферату; створення проєктів; підготовка тезисів; виконання індивідуальних завдань; підготовка до модульної контрольної роботи (повторення лекційного й практичного матеріалів, опрацювання літератури, проходження тестів тощо); підготовка до іспиту (аналогічно як і для модульної контрольної роботи) тощо.

Наведемо приклади завдань самостійної роботи майбутніх учителів інформатики:

- написання рефератів (наприклад, з тем: «Асинхронний JavaScript та XML (AJAX)», «Веб-додатки на PHP», «Мова програмування JavaScript» з навчальної дисципліни «Програмування інтернет-орієнтованих додатків»);

- підготовка доповідей;

- написання відповідей на питання (наприклад, такі питання: «Оптоволоконний Ethernet», «Види протоколів каналного рівня: із зупинками й очікуванням, з безперервною передачею, з вибірковою передачею», «Протоколи із гнучким форматом кадру» з навчальної дисципліни «Комп'ютерні мережі та Інтернет»);

- виконання індивідуальних завдань (наприклад, з навчальної дисципліни «Методика навчання інформатики» завдання можуть бути такими:

Завдання. Проаналізувати навчальні програми з інформатики, навчальні підручники з інформатики, посібники, навчально-програмні засоби з інформатики. Розробити календарне планування з інформатики (для певного класу). Розробити план-конспект уроку з інформатики та практичні завдання.

Завдання. Розробити різнорівневі завдання з двох тем шкільного курсу інформатики (список тем надається, наприклад, «Інформаційні процеси та системи» (5 клас), «Мережеві технології» (9 клас); «Служби Інтернету» (7 клас), «Основи інформаційної безпеки» (9 клас); «Розв'язування компетентнісних задач» (8 клас), «Створення персонального середовища» (9 клас) тощо);

- виконання проєктів (наприклад, такі проєкти: «Створити тести засобами мови програмування», «Створити графічний редактор», «Створити web-браузер» з навчальної дисципліни «Програмування»; «Створити інтернет-додаток», «Створити ігровий web-додаток», «Створити капчу» з навчальної дисципліни «Програмування інтернет-орієнтованих додатків»);

- вирішення проблемних ситуацій;

- підготовка тезисів на конференції;

- написання курсових робіт (наприклад, такі теми: «Використання демонстраційних прикладів під час вивчення мов програмування», «Методика вивчення теми «...» у шкільному курсі інформатики» (тема обирається відповідно до навчальної програми з інформатики для загальноосвітніх навчальних закладах), «Методика створення та використання відеоресурсів при навчанні інформатики» з навчальної дисципліни «Методика навчання інформатики»; «Створення тестів засобами мови програмування», «Створення навчально-програмних засобів», «Створення довідника з інформатики засобами мови програмування» з навчальної дисципліни «Програмування» тощо);

- написання дипломних робіт;

- підготовка наукових праць на конкурси тощо.

Отже, описані приклади самостійної роботи студентів забезпечують поглиблення знань та вдосконалення вмінь і навичок. Такі завдання спрямовані на розвиток творчості

студентів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасна вища освіта покликана на якісну підготовку фахівців, здатних до саморозвитку в умовах, які можуть змінюватися. Відповідно саморозвиток можливий завдяки самостійній роботі над собою. Перспективи подальших розробок убачаємо в продовженні вивчення самостійної роботи студентів у закладах вищої освіти.

Література

1. Бугра А. В. Психолого-педагогічні особливості самостійної навчальної діяльності студентів у процесі вивчення математичних дисциплін. *Збірник наукових праць «Педагогіка вищої та середньої школи»*, 2015. Вип. 45. С. 276-284.
2. Головка Н. Самостійна робота як складова навчального процесу у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*, 2015. Вип. 2. С. 19-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutshp_2015_2_6 (дата звернення: 13.08.2020).
3. Гоноболин Ф. Н. Психология. Под ред. проф. Н. Ф. Добрынина. Учеб. пособие. Москва, Просвещение, 1973.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 366 с.
5. Гордієнко І. В. Про творчу самостійність майбутніх учителів математики. *Збірник наукових праць «Актуальні питання природничо-математичної освіти»*, 2016. Вип. 7-8. С. 100-105.
6. Ильин Е. П. Психология для педагогов. СПб. : Питер, 2012. 640 с
7. Малихін О. Управління й самоуправління організацією самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Молодь і ринок*, 2011. № 1. С. 33-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_1_9 (дата звернення: 13.08.2020).
8. Курлянд З. Н., Хмельюк Р. І., Семенова А. В. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 495 с.
9. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для магістрантів і аспірантів. Київ : ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.
10. Синявський В. В. , Сергеєнкова О. П. Психологічний словник. Київ, 2007. 336 с.
11. Фридман Л. М., Кулагина И. Ю. Психологический справочник учителя. Москва: Просвещение, 1991. 288 с.
12. Шайдур І. А. Організація самостійної роботи студентів педагогічних університетів на основі індивідуально орієнтованого підходу : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 22 с.
13. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
14. Шумський О. Л. Шляхи активізації самостійної роботи студентів. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 180–183.
15. Яшанов С. М. Формування у майбутніх учителів умінь і навичок самостійної навчальної роботи у процесі використання нових інформаційних технологій : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.09. Київ, 2003. 20 с.

REFERENCES

1. Bughra A. V. (2015). Psykhologho-pedagoghichni osoblyvosti samostijnoji navchaljnoji dijalnosti studentiv u procesi vyvchennja matematychnykh dyscyplin [Psychological and pedagogical features of students' self-study activity in learning mathematical disciplines]. *Zbirnyk naukovykh pracj «Pedagoghika vyshhoji ta serednjoji shkoly»*. № 45. P. 276-284.
2. Gholovko N. (2015). Samostijna robota jak skladova navchalnogho procesu u vyshhij shkoli [Independent work as a part of the educational process in higher education]. *Visnyk*

Kyivskogo nacionaljnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagoghika. № 2. P. 19-22.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutshp_2015_2_6.

3. Ghonobolyn F. N. (1973). *Psykhologhyja [Psychology]. M., «Enlightenment».*
4. Ghoncharenko S. U. (1997). *Ukrajinskyj pedagoghichnyj slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv : Lybid, 366 p.*
5. Ghordijenko I. V. (2016). *Pro tvorchu samostijnistj majbutnikh uchytelev matematyky [On the creative independence of future mathematics teachers]. Zbirnyk naukovykh pracj «Aktualjni pytannja pryrodnycho-matematychnoji osvity». № 7-8. P. 100-105.*
6. Yljyn E. P. (2012). *Psykhologhyja dlja pedagoghov [Psychology for teachers]. SPb. : Pyter, 640 p.*
7. Malykhin O. (2011). *Upravlinnja j samoupravlinnja orghanizacijeju samostijnoji navchaljnoji dijalnosti studentiv vyshhykh pedagoghichnykh navchaljnykh zakladiv [Self-directed learning activities management and self-management for students of higher teacher training institutions]. Molodj i rynok. № 1. P. 33-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_1_9.*
8. *Pedagoghika vyshhoji shkoly : navch. posib. [Higher school pedagogy] Z. N. Kurljand, R. I. Khmeljuk, A. V. Semenova and others (2007); 3rd ed., revised. and ext. Kyiv : Znannia. 495 p.*
9. Podoljak L. Gh., Jurchenko V. I. (2006) *Psykhologhija vyshhoji shkoly : navchaljnyj posibnyk dlja maghistrantiv i aspirantiv [Psychology of higher school]. Kyiv : Phil-Studio LLC,. 320 p.*
10. *Psykhologhichnyj slovnyk [Psychological Dictionary] V. V. Synjavs'kyj, O. P. Serghjejkova. (2007) Kyiv. 336 p.*
11. Frydman L. M., Kulaghyna Y. Ju. (1991). *Psykhologhycheskyj spravochnyk uchytelev [Psychological reference book of teachers]. M. : Enlightenment. 288 p.*
12. Shajdur I. A. (2003). *Orghanizacija samostijnoji roboty studentiv pedagoghichnykh universytetiv na osnovi indyvidualjno orijentovanogho pidkходу [Individually oriented approach in pedagogical universities as to organizing students' work on their own] : abstract of the dissertation of the candidate of pedagogical sciences : 13.00.04. Kyiv, 22 p.*
13. Shapar V. B. (2007). *Suchasnyj tlumachnyj psykhologhichnyj slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]. Kh. : Prapor, 640 p.*
14. Shums'kyj O. L. (2016). *Shljakhy aktyvizaciji samostijnoji roboty studentiv [Ways to intensify the independent work of students]. Naukovi zapysky. Serija : Pedagoghichni nauky. Kirovohrad : RVV KDPU im. V. Vynnychenka, № 147. P. 180-183.*
15. Jashanov S. M. (2003). *Formuvannja u majbutnikh uchytelev uminj i navychok samostijnoji navchaljnoji roboty u procesi vykorystannja novykh informacijnykh tekhnologhij [Formation of skills and habits of self-educational work with usage of new informational technologies for the future teachers] : abstract of the dissertation of the candidate of pedagogical sciences : 13.00.09. Kyiv, 20 p.*

Dushchenko O. Organization of independent work of students in higher education institutions

Today, society needs professionals who are able to perform their professional duties independently, to make independent decisions, and to be able to propose new ideas and implement them. Therefore, in higher education institutions it is necessary to form independence in students, which can be achieved directly during the performance of tasks of independent work. Performing tasks of independent work, future professionals can show all their knowledge, skills, abilities and personal qualities, even improve their knowledge, skills, abilities, ie to realize themselves as a future specialist, try to implement all emerging ideas, even, at first glance, unrealistic. After all, it is thanks to unrealistic ideas that it becomes possible to find a non-standard way to solve an existing problem.

The article analyzes the concept of «independence», «independent work». The concept of «independence» is defined as the quality of a person to make decisions without any influence and implementation of these decisions, and the concept of «independent work» is defined as the activity of students aimed at implementing tasks (both lecturers and students) with personal creative approach, such activities require the activation of knowledge, skills, abilities and all the qualities of future professionals.

The existing variants of the organization of independent work of students are described. The author's approach to the organization of independent work of students is allocated.

The number of hours devoted to independent work is the largest, it is 60% of the total number of hours of the discipline, so it is important to choose the types of independent work of students for quality use of the allotted time. Therefore, the article presents the existing types of independent work of future professionals. Examples of independent work tasks for future computer science teachers are offered. The article stipulates that the tasks of independent work should be developed taking into account the individual capabilities of students and the proposed tasks should be aimed at developing a creative approach on the part of students to solve these problems.

Key words: *in-dependence, independent work, organization of independent work of students, types of independent work, examples of independent work of future teachers of computer science.*

УДК 378.14

ДОСЛІДНИЦЬКО-ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК УМОВА СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Людмила Драгієва

кандидат педагогічних наук, доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ORCID 0000-0002-0892-086X

У статті розглядається метод дослідницьких проектів як особистісно орієнтована технологія та засіб вирішення компетентнісних потреб фахівця у галузі освіти.

Освітні реформи в Україні порушують багато питань щодо змісту та організації навчання та формування соціального статусу освіти як сфери виробництва нових знань. Цей підхід вимагає поширення методів навчання, які мають дослідницький та експериментальний характер. Переважним стає проєктивний тип діяльності, який набуває універсального та синтетичного характеру, поєднуючи соціально-перетворювальний, інформаційно-освітній та дослідно-прогностичний принципи. Технологія проєктного навчання визначається багатофункціональною спрямованістю. Можливість його інтеграції в цілісний навчальний процес розвиває пізнавальні вміння та навички учнів, багатогранний розвиток зростаючої особистості.

Метод проєктів дозволяє вирішити проблему мотивації, дотримуючись принципу особистісно орієнтованого навчання (навчання, орієнтоване на студента із застосуванням особистісно орієнтованих методів), формулювання відкритого завдання (особливо цінним результатом роботи викладача є ситуація, коли проблема формулюється студентом), використання нових комп'ютерних технологій. .

Важливими аспектами дослідницької та проєктної діяльності, як інноваційної освітньої технології, є створення нового продукту, а це проєктна робота, активізація пізнавальної діяльності учнів та розвиток їх творчого потенціалу.

Залучення студентів до дослідницьких та дизайнерських технологій сприяє розвитку загальнокультурних та професійних компетентностей, спонукає студентів до професійної діяльності, сприяє особистісному розвитку студентів, зростанню самостійності, відповідальності, ініціативи у навчальній діяльності.